

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Rzeszowie

LRZ.411.4.1.2024

Pani

Małgorzata Foryś

Dom Pod Lipami

Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza

w Radymnie

ul. Mickiewicza 30/1

37-550 Radymno

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

*I/24/004/LRZ - Realizacja zadań opiekuńczo wychowawczych w domach dziecka w latach 2022 – 2024
oraz sprawdzenie wykonania wniosków pokontrolnych sformułowanych w ramach kontroli P/21/089
Realizacja zadań opiekuńczo wychowawczych w domach dziecka*

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Rzeszowie

ul. Kraszewskiego 8, 35-016 Rzeszów

T +48 17 780 23 00, F +48 17 780 23 06

lrz@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Dom Pod Lipami Placówka Opiekuńczo – Wychowawcza w Radymnie (dalej: <i>Placówka lub Dom Dziecka</i>)
Kierownik jednostki kontrolowanej	Od dnia 1 września 1990 r. Dyrektorem Placówki była Pani Małgorzata Foryś
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Organizacja procesu udzielania pomocy w placówkach opiekuńczo wychowawczych. 2. Realizowanie działań opiekuńczo wychowawczych.
Okres objęty kontrolą	Lata 2022-2024 (do dnia zakończenia czynności kontrolnych) z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed tym okresem.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ¹
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Rzeszowie
Kontrolerzy	Monika Marciniak, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LRZ/119/2024 z dnia 12 września 2024 r. Edyta Niegowska – Buko, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LRZ/120/2024 z dnia 12 września 2024 r.

(akta kontroli tom I str. 4-8)

¹ Dz.U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna² kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Uzasadnienie oceny ogólnej

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia realizację w Placówce działań opiekuńczo-wychowawczych.

Dom Dziecka spełniał wymogi dotyczące miejsca prowadzenia określone w ustawie z dnia 9 czerwca 2011 r. *o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej*³ Placówka zapewniała wychowankom warunki lokalowe zgodnie z wymaganiami określonymi w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 grudnia 2011 r. *w sprawie instytucjonalnej pieczy zastępczej*⁴. Pracownicy Domu Dziecka posiadali wymagane kwalifikacje, niezbędne do wykonywanej pracy. Korzystali ze szkoleń, kursów podnoszących ich kompetencje oraz z poradnictwa mającego na celu wspieranie ich w pracy, a także przeciwdziałanie zjawisku wypalenia zawodowego. Kontrola wykazała, że w Placówce stosowano Standardy Ochrony Praw Dziecka sformułowane przez Rzecznika Praw Dziecka⁵ respektujące podstawowe prawa dzieci do wychowywania w rodzinie i działań na rzecz powrotu dziecka do rodziny biologicznej, stabilnego środowiska wychowawczego oraz zaspokojenia potrzeb rozwojowych, nauki i wypoczynku, a także pomocy w przygotowaniu do samodzielnego życia.

Działania opiekuńczo – wychowawcze podejmowane w Domu Dziecka nie ograniczały się jedynie do zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych. Dzieci brały udział w zajęciach terapeutycznych, w tym terapii pedagogicznej, logopedycznej i zajęciowej. Zakres realizowanych w latach 2022 – 2024 zadań opiekuńczo – wychowawczych był adekwatny do zdiagnozowanych potrzeb dzieci i odpowiadał problemom oraz działaniom wskazanym m.in. w diagnozach psychofizycznych i planach pomocy. W Placówce rzetelnie prowadzono dla każdego podopiecznego karty pobytu dziecka; karty udziału w zajęciach prowadzonych przez psychologa, pedagoga lub osobę prowadzącą terapię; arkusze badań i obserwacji psychologicznych oraz pedagogicznych.

Ustalono, że liczba wychowanków uczestniczących w zajęciach opiekuńczych i wychowawczych, prowadzonych przez pedagoga, psychologa lub osobę prowadzącą terapię, podczas kierowania procesem wychowawczym nie przekraczała limitów wynikających z przepisów rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej, a także odpowiadała potrzebom oraz rodzajowi prowadzonych zajęć.

Prawidłowo przeprowadzano okresowe oceny sytuacji dziecka z zachowaniem terminów określonych w ustawie o pieczy zastępczej. Powołany w Placówce zespół do spraw okresowej oceny sytuacji dziecka spełniał ustawowe wymogi. Zespół dokonywał rzetelnych ocen każdego dziecka, tj. w miarę potrzeb, nie rzadziej jednak niż co pół roku.

W ocenie NIK w Placówce stosowano dobre praktyki dotyczące usamodzielnienia wychowanków polegające na wyznaczaniu opiekuna usamodzielnienia i opracowywaniu planu usamodzielnienia 13, 24 i 36 miesięcy wcześniej niż planowana data usamodzielnienia wychowanków.

Dobrą praktyką jest również w ocenie NIK współpraca Placówki z podmiotem Nasza Fundacja, szczególnie w zakresie wprowadzonego programu stypendialnego oraz pozyskiwania środków finansowych od tego podmiotu co skutkowało umożliwieniem

² Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

³ Dz.U. z 2024 r. poz. 177, ze zm. dalej: *ustawa o pieczy zastępczej*

⁴ Dz. U. Nr 292, poz. 1720 ze zm. dalej: *rozporządzenie w sprawie pieczy*

⁵ https://brpd.gov.pl/sites/default/files/standardy_ochrony_praw_dziecka_-_ebook.pdf

wychowankom uczestnictwa w wielu formach aktywności i rozwoju osobistego, a także zapewnieniem niezbędnego leczenia specjalistycznego.

Stwierdzone w toku kontroli nieprawidłowości dotyczące sporządzania diagnoz psychofizycznych oraz planów pomocy miały charakter formalny i nie miały wpływu na pozytywną ocenę realizacji działań opiekuńczo-wychowawczych. Ponadto nieprawidłowości te zostały usunięte w toku kontroli NIK.

OBSZAR

1. Organizacja procesu udzielania pomocy w placówkach opiekuńczo wychowawczych.

Opis stanu faktycznego

1.1 Placówka typu socjalizacyjnego funkcjonowała pod nazwą *Dom pod Lipami Placówka Opiekuńczo- Wychowawcza w Radymnie* od dnia 13 stycznia 2017 r. to jest od daty decyzji Wojewody Podkarpackiego zmieniającej nazwę i adres Domu Dziecka nr 1 w Jarosławiu. Decyzją z dnia 28 listopada 2019 r. Wojewoda Podkarpacki zezwolił na prowadzenie Placówki z regulaminową liczbą 14 miejsc.

W Placówce obowiązywał szereg procedur między innymi były to procedury:

- przyjęcia nowego wychowanka;
- postępowania w przypadku oddalenia się wychowanka z placówki;
- odwoławcza wychowanka w razie konfliktu z wychowawcą lub innym pracownikiem;
- postępowania w razie wypadku wychowanka;
- przyjmowania darów pieniężnych.

Z przedmiotowymi procedurami wychowankowie byli zapoznawani przy przyjęciu do Placówki.

Cele i zakres działania Domu Dziecka określone zarówno w Statucie, Regulaminie organizacyjnym oraz obowiązujących procedurach były zgodne z przepisami ustawy o pieczy zastępczej oraz *Standardami Ochrony Praw Dziecka* określonymi przez Rzecznika Praw Dziecka.

(akta kontroli tom I str. 13-176)

1.2. i 1.3. Na nieruchomości gruntowej w budynku wielorodzinnym znajdowały się dwie placówki opiekuńczo-wychowawcze typu socjalizacyjnego to jest: *Dom pod Lipami* i *Lipowy Zakątek*. Lokale, w których mieściły się te placówki stanowiły odrębne nieruchomości w rozumieniu przepisów ustawy z 24 czerwca 1994 r. o *własności lokal⁶*.

Prowadzenie dwóch placówek opiekuńczo – wychowawczych w jednym budynku miało umocowanie w decyzji Wojewody Podkarpackiego z dnia 28 listopada 2019 r.⁷ Placówka nie mieściła się na jednej nieruchomości gruntowej i w jednym budynku z izbą wytrzeźwień, ani innymi podmiotami zapewniającymi całodobową opiekę, wymienionymi w art. 106 ust. 2a *ustawy o pieczy zastępczej*.

W Placówce zapewniono warunki lokalowe określone w §18 ust. 3 rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej. Wydzielono 11 pokoi mieszkalnych zlokalizowanych na pierwszym piętrze, z tego: pięć jednoosobowych oraz sześć dwuosobowych, o powierzchniach zapewniających przechowywanie rzeczy osobistych i swobodne korzystanie z wyposażenia. Były one właściwie oświetlone, z wydzielonym miejscem do nauki i wyposażone w odpowiednią ilość łóżek, szafek, regałów, biurek i krzeseł.

⁶ Dz.U. z 2021 r. poz. 1048.

⁷ Znak: S-I9423.2.10.2019.MMB

W każdym pokoju była łazienka z prysznicem, umywalką, toaletą, a w dziesięciu łazienkach dodatkowo zamontowano bidety.

W Domu Dziecka zorganizowano również:

- kuchnię i jadalnię do wspólnego przygotowywania i spożywania posiłków, z odpowiednimi warunkami do przechowywania i obróbki żywności;
- świetlicę, stanowiącą miejsce spotkań i wypoczynku;
- salę komputerową dla wychowanków;
- pomieszczenie z miejscem do prania i suszenia rzeczy osobistych.

W budynku wydzielono części wspólne z drugą placówką opiekuńczo wychowawczą zlokalizowaną na parterze, z których korzystali wychowankowie obu placówek. Były to: zlokalizowana na parterze duża świetlica z miejscem do wypoczynku, jadalnia i kuchnia, w której przygotowywano posiłki dla wychowanków oraz mieszczące się na pierwszym piętrze: dwie świetlice, pokój psychologa i pedagoga, sala terapii oraz siłownia.

Ustalono, że:

- stan sanitarno-higieniczny pomieszczeń nie budzi zastrzeżeń, a wychowankowie mogą korzystać z nich w sposób zapewniający im intymność i poczucie bezpieczeństwa;
- nie stworzono barier i ograniczeń przy wejściu i wyjściu do i z budynku, poprzez np. kraty w oknach, brak klamek w drzwiach i oknach pokojowych, obecność kamer w pokojach.

(akta kontroli tom I str. 177-221)

1.4 i 1.5. W Placówce nie przebywało więcej niż 14 dzieci⁸, a każde z nich miało powyżej dziesięciu lat.

W roku 2022 Wojewoda Podkarpacki wydał decyzję dotyczącą wyrażenia zgody na przyjęcie do Placówki małoletniego obywatela Ukrainy i tym samym przekroczenia limitu wychowanków wynikającego z treści art. 95 ust.3 ustawy o pieczy zastępczej.

(akta kontroli tom II str. 222-231)

1.6 Dyrektor Domu Dziecka oraz wychowawcy, pedagog i psycholodzy spełniali warunki określone w art. 97 ust 3 oraz 98 ust 1 i 3 *ustawy o pieczy zastępczej*.

W odniesieniu do wszystkich osób pracujących z dziećmi dokonano sprawdzenia w Rejestrze Sprawców Przepływów na Tle Seksualnym.

Wymienione osoby w okresie objętym kontrolą korzystały z następujących szkoleń i kursów podnoszących ich kompetencje:

- udzielanie pierwszej pomocy;
- „Praca z dzieckiem w spektrum autyzmu – wsparcie, komunikacja i indywidualne podejście”;
- „Genogram – narzędzie do badania relacji rodzinnych”;
- Kurs instruktora turystyki kwalifikowanej;
- warsztaty umiejętności wychowawczych pt. „Tożsamość dziecka”;
- „Więzi jako czynnik chroniący rozwój dziecka”;
- radzenie sobie ze stresem;
- praca z dziećmi dotkniętymi zaburzeniami lękowymi i depresją;
- profilaktyka i leczenie uzależnień;
- Szkolenie Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej⁹ – „Rozwiązywanie konfliktów w zespole”.

⁸ w dniu rozpoczęcia kontroli to jest 16 września 2024 r.

⁹ Dalej: PCPR

Ponadto Dyrektor i wychowawcy mieli możliwość korzystania z pomocy Poradni Psychologiczno – Pedagogicznej w Jarosławiu, nie tylko w sprawach wychowawczych i trudności szkolnych wychowanków, ale też w zakresie przeciwdziałaniu zjawisku wypalenia zawodowego.

Z wyjaśnień Dyrektor wynika, że Placówka zapewniała możliwość korzystania z bezpośredniego wsparcia psychologicznego w zakresie radzenia sobie ze stresem czy wypaleniem zawodowym.

W Domu Dziecka obowiązywał Kodeks Etyki.

(akta kontroli tom I str. 232-269)

1.7 W latach 2022 -2024 kontrole w placówce przeprowadziły następujące organy:

- 1) Wojewoda Podkarpacki w zakresie:
 - wyrażenia zgody na pobyt dziecka z Ukrainy;
 - oceny standardu opieki i warunków lokalowych oraz dostosowania odpowiedniej liczby osób dyżurujących w nocy, zalecenia zrealizowano;
- 2) Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Jarosławiu – kontrola okresowa funkcjonowania placówki – sformułowano zalecenie uzupełnienia podpisów wychowawców przy adnotacjach o urlopowaniu dzieci, zalecenie zrealizowano;
- 3) Powiatowa Stacja Sanitarno – Epidemiologiczna w Jarosławiu w zakresie:
 - oceny stanu sanitarnego oraz żywienia zbiorowego (3 kontrole) – zaleceń nie sformułowano;
 - poboru wody (badanie) - zaleceń nie sformułowano;
- 4) Zakład Ubezpieczeń Społecznych – w zakresie prawidłowości i rzetelności obliczania składek – zalecenie dotyczyło usunięcia stwierdzonego błędu pisarskiego;
- 5) Państwowa Inspekcja Pracy w zakresie prawa ochrony pracy i BHP - sformułowano zalecenia ujęcia w regulaminie pracy informacji o ryzyku zawodowym sposobie zastosowania monitoringu wizyjnego oraz polityki antymobbingowej, zalecenia zrealizowano.

W okresie objętym kontrolą do Domu Dziecka nie wpłynęły skargi związane z przedmiotem kontroli.

Z informacji otrzymanych w trybie art. 29 ust. 1 pkt 2 lit. f ustawy o NIK od Wojewody Podkarpackiego oraz Starosty Powiatu Jarosławskiego wynika, że do podmiotów tych nie wpłynęły żadne skargi dotyczące funkcjonowania Placówki.

(akta kontroli tom I str. 270-274)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

W ocenie NIK w Placówce zapewniono – wynikające z przepisów ustawy w sprawie pieczy i rozporządzenia w prawie pieczy zastępczej warunki organizacyjne, kadrowe i lokalowe do należytej realizacji zadań opiekuńczo-wychowawczych wobec dzieci. Pracownicy posiadali wymagane kwalifikacje oraz regularnie uczestniczyli w szkoleniach podnoszących ich kompetencje. Cele i ustalony zakres zadań Domu Dziecka były spójne i wynikały z obowiązujących przepisów prawa.

OBSZAR

Opis stanu
faktycznego

2. Realizowanie działań opiekuńczo wychowawczych.

2.1. W wyniku analizy próby 12 spraw¹⁰ *Diagnoz psychofizycznych* wychowanków ustalono, że:

- diagnozy psychofizyczne były sporządzane przez psychologów w terminie od 30 do 119 dni od daty przyjęcia dziecka do Placówki;
- w 6 przypadkach (50%) brak było odpowiednio do wieku, rozwoju i doświadczeń dziecka, wskazań dotyczących pracy przygotowującej dziecko do umieszczenia w rodzinie zastępczej lub rodzinnym domu dziecka, w pozostałych przypadkach wskazania te sformułowane były bardzo ogólnie np. „*chce powrócić do domu rodzinnego i aktualnie nie bierze pod uwagę możliwości umieszczenia w rodzinie zastępczej*”, „*chce powrotu do domu rodzinnego. Na ten moment nie jest zainteresowana umieszczeniem w rodzinie zastępczej ani pozostaniem w placówce*”, „*przygotowanie do ewentualnej możliwości umieszczenia rodzeństwa w rodzinie zastępczej*”.
- w 12 przypadkach (100%) brak było odpowiednio do wieku, rozwoju i doświadczeń dziecka, wskazań dotyczących przygotowania dziecka do usamodzielnienia.

Zgodnie z:

- § 14 ust. 1 rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 grudnia 2011 r. w sprawie *instytucjonalnej pieczy zastępczej*¹¹ niezwłocznie po przyjęciu dziecka do placówki opiekuńczo-wychowawczej albo do regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej sporządza się diagnozę psychofizyczną dziecka;
- § 14 ust. pkt 4 i 5 rozporządzenia z dnia 22 grudnia 2011 r. diagnoza zawiera, odpowiednio do wieku, rozwoju i doświadczeń dziecka, wskazania dotyczące pracy przygotowującej dziecko do umieszczenia w rodzinie zastępczej lub rodzinnym domu dziecka oraz przygotowania dziecka do usamodzielnienia.

W toku kontroli Dyrektor Placówki dokonała weryfikacji wszystkich diagnoz psychofizycznych oraz doprowadziła do ich zgodności z przepisami rozporządzenia w sprawie pieczy. Ponadto w dniu 20 stycznia 2025 r. wydała zarządzenie wewnętrzne dla pracowników pedagogicznych stanowiące przypomnienie obowiązujących przepisów dotyczących sporządzania diagnoz psychofizycznych i planów pomocy.

(akta kontroli tom II str. 6-27)

2.2. W zakresie sporządzania w Domu Dziecka *Planów pomocy* szczegółowej kontroli poddano dokumentację 12 wychowanków.

Ustalono, że:

1. w 12 (100%) przypadkach w Planach pomocy określono:
 - cele, uwzględniając w szczególności wiek dziecka, jego możliwości psychofizyczne, sytuację rodzinną i przebieg procesu przygotowania dziecka do usamodzielnienia;
 - działania krótkoterminowe, uwzględniając w szczególności wiek dziecka, jego możliwości psychofizyczne, sytuację rodzinną i przebieg procesu przygotowania dziecka do usamodzielnienia;
 - działania długoterminowe, uwzględniając w szczególności wiek dziecka, jego możliwości psychofizyczne, sytuację rodzinną i przebieg procesu przygotowania dziecka do usamodzielnienia

¹⁰ Po cztery z każdego roku objętego kontrolą.

¹¹ Dz. U. Nr 292, poz. 1720 ze zm.

- działania krótko i długoterminowe były dostosowane indywidualnie do sytuacji dziecka.
- 2. w 12 przypadkach (100%) Plany pomocy sporządzone były przez wychowawcę kierującego procesem wychowawczym dziecka, we współpracy z asystentem rodziny prowadzącym pracę z rodziną dziecka, lub podmiotem organizującym pracę z rodziną;
- 3. w 12 przypadkach Plany pomocy modyfikowane były nie rzadziej niż raz na pół roku;
- 4. w 12 przypadkach (100%) Plany pomocy sporządzane były niezwłocznie po przyjęciu dziecka do Placówki, wcześniej niż diagnozy psychofizyczne;
- 5. w jednym przypadku (8,33%) Plan pomocy sporządzony był wcześniej niż analiza psychofizyczna dziecka;
- 6. w 12 przypadkach dokumentacja dotycząca realizacji planów pomocy nie zawierała:
 - wniosków dotyczącej planowanych zmian w Planach pomocy;
 - informacji dotyczącej współpracy z asystentem rodziny.

Zgodnie z § 15 ust 1 *rozporządzenia o pieczy* niezwłocznie po sporządzeniu diagnozy psychofizycznej, wychowawca kierujący procesem wychowawczym dziecka, we współpracy z asystentem rodziny prowadzącym pracę z rodziną dziecka, opracowuje plan pomocy dziecku.

W toku kontroli Dyrektor Placówki dokonała weryfikacji wszystkich planów pomocy oraz doprowadziła do ich zgodności z przepisami *rozporządzenia w sprawie pieczy*.

W okresie objętym kontrolą w Placówce przebywało łącznie 27 wychowanków (w tym 3 dzieci z Ukrainy).

Ustalono, że:

- 18 wychowanków¹² przebywało w Placówce ponad 24 miesiące;
- 5 wychowanków opuściło Placówkę z powodu osiągnięcia 18 roku życia;
- 3 wychowanków opuściło Placówkę z powodu powrotu do rodziny biologicznej;
- 2 wychowanków opuściło Placówkę z powodu umieszczenia w rodzinie zastępczej;
- żaden wychowanek nie opuścił Placówki z powodu adopcji;
- żaden wychowanek nie przebywał w MOW/MOS.

Dyrektor wyjaśniła, że *wszystkim dzieciom przebywającym w Placówce proponowane są rodzinne formy opieki, jeżeli zgłaszają się tacy kandydaci. Na bieżąco wymieniane są informacje z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Jarosławiu, jednak w ich rejestrze brak jest kandydatów na utworzenia takich rodzin, pomimo prowadzonych starań. Przeszkodą bywa też fakt posiadania dużego rodzeństwa i wiek wychowanków powyżej 10 roku życia. Wychowankowie z uregulowaną sytuacją prawną zgłaszani są do adopcji. Często jednak ze względu na brak ich zgody i więzi z rodziną nie są kwalifikowani do adopcji przez Ośrodek Adopcyjny.*

(akta kontroli tom II str. 28-140)

2.3. Liczba dzieci pozostających pod opieką jednej osoby pracującej z dziećmi w Domu Dziecka odpowiadała potrzebom dzieci oraz rodzajowi prowadzonych zajęć

¹² byli to wychowankowie o nr ewidencyjnym: 806, 833, 862, 863; 846; 847;849; 844,843, 845; 817; 818, 840; 869, 870; 871; 842; 860

zgodnie z wymogami określonymi w § 10 ust. 1, 2 i 3; § 11 ust. 1 i 2; § 12 ust. 1 i 2, § 16 ust. 1 rozporządzenia w sprawie pieczy,

W okresie objętym kontrolą w Placówce na podstawie umów zlecenia zatrudnionych było dwóch psychologów świadczących usługi polegające na:

- diagnozie zaburzeń rozwojowych wychowanków;
- terapii indywidualnej i grupowej;
- udzielaniu konsultacji dla wychowanków i ich rodziców.

Zadania wynikające z zawartej umowy:

- jeden psycholog realizował w wymiarze od 7,5 h do 12 h w miesiącu;
- drugi psycholog realizował w wymiarze od 15 h do 20 h w miesiącu;
- usługi wykonywane były w godzinach umożliwiających dzieciom realne z nich korzystanie po odbyciu zajęć w szkole.

W okresie objętym kontrolą nie wystąpiły przypadki:

- zamknięcia Placówki (np. w okresie wakacyjnym, świątecznym);
- przerwy w sprawowaniu opieki nad dziećmi (np. przez kilka godzin w ciągu dnia).

W Domu Dziecka obowiązywał Punktowy system motywacyjny, którego celem było:

- a) informowanie wychowanka o jego zachowaniu oraz postępkach;
- b) motywowanie wychowanka do postępów w nauce;
- c) motywowanie wychowanka do pozytywnych zmian w zachowaniu;
- d) udzielanie wychowankowi pomocy w samodzielnym planowaniu swojego rozwoju;
- e) umożliwienie wychowawcom doskonalenia organizacji i metod pracy z wychowankiem, dostosowanych do jego potrzeb i możliwości.

W okresie objętym kontrolą w Placówce zatrudnionych było siedmiu wychowawców (w tym jeden na 1/3 etatu); jeden pedagog, pracownicy administracji i obsługi. Kontrola nie wykazała dużej fluktuacji kadry pedagogicznej, wychowankowie mieli zapewnioną opiekę osób dobrze im znanych.

Placówka współpracowała z podmiotem *Nasza Fundacja realizując Program Stypendialny dla wychowanków Domu pod Lipami*. Zgodnie z tym programem *Nasza Fundacja* przeznaczała część środków budżetowych przypadających na dany rok budżetowy w ramach swojej działalności statutowej na stypendia dla wychowanków. Celem wypłacanych stypendiów było wyrównywanie szans, a także wspieranie edukacji uczniów i rozwoju zainteresowań.

Ponadto *Nasza Fundacja* przekazywała na rzecz Placówki darowizny finansowe, które zgodnie z zawartymi w tym zakresie umowami miały być przeznaczone na korepetycje, zatrudnienie psychologa oraz terapeuty zajęciowego, rozwój zainteresowań, zajęcia dodatkowe w czasie wolnym, pokrycie kosztów leczenia ortodontycznego oraz kosztów prawa jazdy, stypendia, urodziny dla wychowanków oraz zakupy na potrzeby Placówki.

W latach objętych kontrolą darowizny te wynosiły odpowiednio: 50 000 zł, 60 000 zł i 200 000 zł.

Przedmiotowe darowizny przekazywane na konto bankowe Placówki wydatkowane były na:

1. korepetycje dla wychowanków w kolejnych latach sfinansowano w ten sposób odpowiednio 2026, 1080 i 1742 godzin;
2. leczenie ortodontyczne i specjalistyczne;
3. płatne zajęcia w czasie wolnym (między innymi: trening siatkówki, trening personalny, kurs fotografii, kurs operatora wózka widłowego, terapia zajęciowa);

4. urodziny dla każdego z wychowanków, każdy otrzymywał prezent na kwotę 500 złotych, sam wybierał, co chciałoby otrzymać;
 5. stypendia przyznawane zgodnie z programem stypendialnym za szczególne osiągnięcia (nauka, praca społeczne, zaangażowanie i pomoc innym wychowankom, osobisty rozwój).
 6. wycieczki między innymi:
 - w roku 2022 do Parku Rozrywki Zator, Krakowa, Surochowa, Rzeszowa, Przemyśla, Warszawy, Olchowa;
 - w roku 2023 do Krakowa Tarnowa, Radomia, Przemyśla, Rzeszowa, Łańcuta, Jarosławia, Baszni Dolnej, Chorzowa, w Bieszczady;
 - w roku 2024 do Krakowa, Wadowic, Warszawy (mecze reprezentacji Polski w piłce nożnej), Rzeszowa i Krasicyzna,
 7. zajęcia na basenie, zajęcia plastyczne, wyjścia do kina i teatru;
 8. umożliwienie najstarszym wychowankom wyjazdu do Warszawy w celu podjęcia pracy sezonowej;
 9. kieszonkowe z okazji Dnia Dziecka — każdy wychowanek otrzymał 300,00 zł
- (akta kontroli tom str. 141-160,184)

2.4. W wyniku kontroli¹³ kart, arkuszy i ewidencji prowadzonych dla poszczególnych wychowanków ustalono, że:

- karty pobytu dziecka; karty udziału w zajęciach prowadzonych przez psychologa, pedagoga arkusze badań i obserwacji psychologicznych oraz pedagogicznych; ewidencje były sporządzane jednolicie dla każdego dziecka;
- dokumenty zawierały wymagane elementy, wpisy w nich były dokonywane na bieżąco, a w przypadku kart pobytu z zachowaniem terminów określonych w przepisie § 17 ust. 4 rozporządzenia w sprawie *instytucjonalnej pieczy zastępczej*¹⁴; dotyczyły aktualnych potrzeb i problemów wychowanków, identyfikowały trudności i definiowały działania zaradcze, nie były ogólne i lakoniczne oraz nie powtarzały się (nie były identyczne) przez kolejne miesiące;
- dokumentacja pracy psychologa i pedagoga była prowadzona na bieżąco, w sposób usystematyzowany, spójny, odzwierciedlała prowadzoną pracę wychowawczą i terapeutyczną;
- działania podejmowane przez pedagoga i psychologa zawierały elementy: terapii psychologicznej, rozmów wspierających, relaksacji, doradztwa zawodowego w przypadku starszych wychowanków;
- całość dokumentacji psychologa prowadzona była wyłącznie dla Placówki Dom pod Lipami;
- w roku szkolnym 2021/2022 dziennik pracy pedagoga prowadzony był wspólnie dla placówek Dom pod Lipami oraz Lipowy Zakątek, rozdzielenie dokumentacji nastąpiło od początku roku szkolnego 2022/2023;
- każdy z wychowanków przebywających w Placówce korzystał z pomocy psychologa, a ilość porad dla poszczególnych wychowanków we wszystkich latach objętych kontrolą wynosiła od 20 – do 76;
- każdy z wychowanków przebywających w Placówce objęty był pomocą pedagoga, a ilość porad dla poszczególnych wychowanków we wszystkich latach objętych kontrolą wynosiła od 42 do 106.

Dzieci przebywające w Placówce miały zapewnioną szeroką gamę zajęć o charakterze edukacyjnym, sportowym i integracyjnym.

¹³ Kontroli poddano te same sprawy, które wybrano do analizy diagnoz psychofizycznych i planów pomocy

¹⁴ Dz. U. Nr 292, poz. 1720 ze zm.

Wychowankowie zgodnie ze zdiagnozowanymi potrzebami edukacyjnymi mieli zapewnione korepetycje i zajęcia wyrównawcze.

(akta kontroli tom II str. 161-181)

2.5. i 2.6. Kontroli poddano całości dokumentacji (dotyczącej 22 posiedzeń¹⁵ Stałego Zespołu do spraw Okresowej Oceny Sytuacji Dziecka i Rodziny z lat 2022 - 2024 (dalej: *Zespół*).

W skład badanej dokumentacji wchodziły:

- zarządzenia powołujące zespół;
- zawiadomienia o posiedzeniach zespołu;
- protokoły z posiedzeń zespołu.

Szczegółowej analizie poddano dokumentację 9 wychowanków (po trzy z: 2022 r., 2023 r. i 2024 r. - w tych samych sprawach, które wybrano do analizy diagnoz psychofizycznych, które dotyczą dzieci przebywających w Placówce co najmniej przez pół roku).

W wyniku kontroli ww. dokumentacji ustalono, że:

- 1) każdorazowo Dyrektor powoływał Zespół w składzie określonym w art.137 ustawy o pieczy zastępczej;
- 2) o posiedzeniach Zespołu zawiadamiane były następujące organy i instytucje:
 - Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej
 - Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej;
 - Dyrektor Szkoły Podstawowej w Radymnie;
 - Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Jarosławiu;
 - Sąd Rejonowy w Jarosławiu III Wydział Rodzinny i Nieletnich;
- 3) wychowankowie Placówki nie uczestniczyli w posiedzeniach Zespołu;
- 4) zapisy w dokumentacji dotyczącej oceny odnosiły się do wszystkich zagadnień, enumeratywnie wymienionych w art. 136 ustawy o *pieczy zastępczej* i szczegółowo odnosiły się do sytuacji ocenianego wychowanka;
- 5) Zespół przeprowadzał dodatkową ocenę, gdy zachodziła taka konieczność (np. po powrocie z wakacji, gdzie niektórzy wychowankowie zachowywali się niewłaściwie);
- 6) sporządzone oceny zawierały podpisy wszystkich osób oceniających¹⁶;
- 7) podczas posiedzeń zespołu każdorazowo dokonywano analizy stosowanych metod pracy z dzieckiem, celem ich ewentualnej modyfikacji oraz zmiany i indywidualizacji planu pomocy dziecku.
- 8) pomimo prawidłowych zawiadomień w posiedzeniach zespołu uczestniczyli tylko niektórzy rodzice (w większości przypadków tych samych wychowanków).

Zespół sporządzał opinie zgodnie z wymogami określonymi w art. 139a ustawy o *pieczy zastępczej*.

(akta kontroli tom str. 182-185)

2.7. Zarządzeniem Dyrektora w Domu Dziecka wprowadzono *Standardy Ochrony Małoletnich* (dalej: *Standardy*) w dwóch wersjach to jest pełnej oraz skróconej adresowanej do małoletnich.

W Standardach zawarta zostały informacje o rodzajach krzywd i przemocy jakiej doświadczać mogą wychowankowie oraz zdefiniowana została *ścieżka postępowania*

¹⁵ z dni: 30.05.2022 r.; 07.06.2022 r.; 09.06.2022 r.; 14.06.2022 r.; 15.06.2022 r.; 07.09.2022 r.; 07.12.2022 r.; 13.01.2023 r.; 10.03.2023 r.; 19.05.2023 r.; 05.06.2023 r.; 07.09.2023 r.; 18.10.2023 r.; 15.11.2023 r.; 11. i 13. 12.2023 r.; 13.02.2024 r.; 21.03.2024 r.; 14.05.2024 r.; 11.06.2024 r.; 12.06.2024r.; 18.10.2024 r.

¹⁶ Wprawdzie przepisy nie nakładają obowiązku w tym zakresie, jednak ich złożenie potwierdza udział w opracowaniu oceny.

zawierająca precyzyjne wskazówki dla dzieci jak powinny i mogą zachować się w określonych sytuacjach, w których czują się zagrożone.

W Standardach zawarte były również informacje wraz z danymi kontaktowymi dotyczące instytucji, do których wychowankowie mogą się zgłosić, gdy ich prawa są łamane¹⁷.

Wychowankowie zostali poinformowani o ich prawie do swobody myśli, sumienia i wyznania.

W przedmiotowym dokumencie omówiono prawa dziecka oraz najważniejsze akty prawne je gwarantujące¹⁸. Wszystkie informacje w standardach były sporządzane w sposób zrozumiały, adekwatny do wieku wychowanków.

Ponadto w Placówce w widocznych miejscach umieszczono czytelne informacje kontaktowe do organów i instytucji, do których wychowankowie mogą zwracać się bezpośrednio w sytuacji, gdy czują się zagrożeni lub źle traktowani.

(akta kontroli tom II str. 186-269)

2.8. Kontroli poddano próbę 12 spraw¹⁹ w zakresie podejmowanych wobec wychowanków działań reintegracyjnych. Kontrolą objęto:

- plany pomocy rodzinie;
- analizy planów pomocy rodzinie;
- informacje o współpracy z rodziną;
- protokoły ze spotkań z rodzicami.

W wyniku analizy wymienionych dokumentów ustalono, że:

- 1) Każdorazowo w Placówce badano możliwość powrotu dzieci do rodziny biologicznej, a kwestie te zostały ujęte zarówno w diagnozach psychofizycznych oraz planach pomocy.
- 2) Działania mające na celu powrót dzieci do rodzin biologicznych były spójne z zapisami w ww. dokumentach i nie ograniczały się jedynie do wizyt rodziców w domu dziecka i wyjazdów dzieci do domów rodzinnych i polegały między innymi na:
 - zapraszaniu rodziców i opiekunów prawnych na posiedzenia Stałego Zespołu ds. okresowej Oceny Sytuacji Dziecka oraz uroczystości organizowane w Placówce (np. urodziny);
 - zachęcaniu bliskich do utrzymywania częstych kontaktów z dzieckiem (dziećmi w przypadku rodzeństw);
 - informowaniu rodziców o sytuacji wychowawczej, zdrowotnej oraz szkolnej dziecka;
 - uczestniczeniu wychowawców i pedagoga w wywiadach środowiskowych;
 - stałej współpracy z instytucjami wspomagającymi funkcjonowanie rodziny²⁰;
 - wspieraniu rodziców podejmujących działania w celu odzyskania praw rodzicielskich;

¹⁷ Np. telefon zaufania dla dzieci i młodzieży, Komenda Policji w Radymnie, Prokuratura Rejonowa w Jarosławiu

¹⁸ Np. Konstytucja RP, Konwencja o prawach dziecka

¹⁹ tych samych sprawach, które wybrano w sposób losowy do analizy diagnoz psychofizycznych planów pomocy oraz kart, arkuszy i ewidencji

²⁰ Np. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej

- udzielaniu rodzicom i bliskim wychowanków wsparcia psychologiczno-pedagogicznego w rozwiązywaniu problemów wychowawczych;
 - motywowaniu i wspieraniu rodziców i bliskich do polepszenia i utrzymania pozytywnej komunikacji z dzieckiem;
 - angażowaniu do czynnego udziału rodziców w wizytach lekarskich i badaniach dziecka.
- 3) W przypadku dzieci, których powrót do rodzin biologicznych był niemożliwy podejmowano współpracę z właściwymi organami powiatu i/lub ośrodkami adopcyjnymi, której celem byłoby przeniesienie podopiecznych domów dziecka do zdeinstytucjonalizowanej formy opieki.

Z informacji uzyskanych od Regionalnego Centrum Polityki Społecznej Ośrodka Adopcyjnego w Rzeszowie oraz Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Jarosławiu w trybie art. 29 ust. 1 pkt 2 lit. f ustawy o NIK wynika, że:

- 1) Ośrodek Adopcyjny w Rzeszowie współpracował z Placówką w sytuacji dzieci z uregulowaną sytuacją prawną, w celu wydania małoletnim opinii kwalifikacyjnej o kwalifikacji bądź jej braku do przysposobienia. W latach 2022-2024, Placówka zgłosiła do Ośrodka pięcioosobowe rodzeństwo z uregulowaną sytuacją prawną. Na podstawie analizy dokumentów otrzymanych z Placówki oraz diagnozy dzieci przeprowadzonej przez pracowników Ośrodka Adopcyjnego, rodzeństwo nie uzyskało kwalifikacji do przysposobienia z uwagi na brak zgody małoletnich, którzy ukończyli 13. rok życia (dwójka dzieci) oraz więzi z rodzeństwem, z którym przebywają w Placówce, a które posiadały negatywny stosunek do przysposobienia (trójka dzieci);
- 2) w ocenie Ośrodka Adopcyjnego współpraca dotycząca zgłoszonego rodzeństwa była efektywna. Placówka przesłała wymagane ustawowo dokumenty niezbędne do wydania opinii o kwalifikacji małoletnich oraz współpracowała w toku prowadzonej diagnozy rodzeństwa przygotowując dzieci do wizyty pracowników Ośrodka oraz udostępniając miejsce na przeprowadzenie diagnozy dzieci;
- 3) PCPR umieszcza w pieczy instytucjonalnej dzieci po wyczerpaniu wszelkich możliwości ich zabezpieczenia w rodzinnej pieczy zastępczej. Ponadto do Placówki trafiają zazwyczaj dzieci starsze lub kiluosobowe rodzeństwa, których rodziny zastępcze nie decydują się przyjąć pod swoją opiekę. Jeżeli istnieje jakakolwiek szansa na zapewnienie dziecku środowiska rodzinnego, tutejsze PCPR podejmuje odpowiednie działania. Współpraca z Domem pod Lipami w tym zakresie była poprawna.

Pracownicy Placówki w okresie objętym kontrolą uczestniczyli w następujących szkoleniach w zakresie reintegracji:

- 1) 9 osób - *Genogram – narzędzia do badania relacji rodzinnych* – zakres szkolenia obejmował:
 - podstawy tworzenia genogramu,
 - interpretacja symboli,
 - analiza wzorców rodzinnych.
- 2) 1 osoba – *Tożsamość dziecka* - zakres szkolenia obejmował:
 - rola rodziny w wychowaniu dziecka,
 - znaczenie relacji przywiązania dla rozwoju i funkcjonowania człowieka,

- wzmacnianie relacji z rodziną biologiczną w oparciu o cel pobytu dziecka w pieczy i plan pomocy,
 - dlatego należy wzmacniać więzi rodzinne,
 - spotkania z członkami rodziny biologicznej,
 - podział praw i obowiązków w opiece nad dzieckiem, pomiędzy opiekunami zastępczymi/wychowawcami a rodzicami biologicznymi,
 - inne poza spotkaniami formy podtrzymywania więzi rodzinnych.
- 3) 1 osoba – *Więzi jako czynnik chroniący rozwój dziecka* - zakres szkolenia obejmował:
- pojęcie więzi oraz rodzaje przywiązania i ich charakterystyka,
 - sposób funkcjonowania dziecka poza bezpiecznym stylem przywiązania,
 - rola profesjonalistów w kształtowaniu ufnego stylu przywiązania.

(akta kontroli tom II str. 270-309)

2.9. Szczegółowej kontroli poddano sześć spraw wychowanków, którzy zostali usamodzielnieni w okresie objętym kontrolą.

W każdym przypadku z zachowaniem terminów określonych w art. 145 ust. 1 i 2 ustawy o pieczy zastępczej wyznaczono opiekunów usamodzielnienia dla każdego wychowanka i opracowano indywidualne programy usamodzielnienia.

W 50% badanych przypadków opiekun usamodzielnienia wyznaczany był a plan usamodzielnienia opracowywany był 13, 24 i 36 miesięcy wcześniej niż planowana data usamodzielnienia.

W Placówce realizowane były:

- 1) *Program wspierający rozwój samodzielności wychowanków* adresowany do młodzieży w wieku 15-25 lat. Do celów programu należało między innymi:
 - zdobywanie umiejętności dysponowania budżetem;
 - planowania i organizowania wyżywienia w grupie wychowawczej zbliżonej do rodzinnej;
 - zdobycie umiejętności planowania i przygotowania posiłków;
 - racjonalne wykorzystywanie produktów spożywczych;
 - uczenie się współpracy i odpowiedzialności,
 - umiejętność wypracowywania kompromisów.
- 2) *Droga do samodzielności* - wszechstronny program rozwoju dla wychowanków- adresowany do wszystkich mieszkańców Placówki. Głównym celem programu było przygotowanie wychowanków Placówki do samodzielnego życia, zapewniając wsparcie w rozwijaniu umiejętności społecznych, zawodowych i osobistych.

Ponadto *Nasza Fundacja* udzielała pomocy wychowankom usamodzielnionym wynajmując dla nich mieszkanie. W kolejnych latach objętych kontrolą z takiego wsparcia skorzystało odpowiednio: dwóch, trzech i dwóch wychowanków.

(akta kontroli tom str. 310-337)

2.10. Dyrektor Domu Dziecka wskazała następujące problemy dotyczące funkcjonowania instytucjonalnej pieczy zastępczej:

- 1) brak wolnych miejsc w Placówce wiąże się przyjęciem dziecka ponad limit. Pociąga to za sobą określone konsekwencje związane z nadmierną biurokracją, najpierw ze zgłaszaniem do Urzędu Wojewódzkiego, później zaś sprawdzaniem miejsca do spania i prowadzeniem postępowania administracyjnego wobec dyrektora placówki. Czynności te podważają kompetencje władz wydających postanowienie o umieszczeniu dziecka w placówce tj. Sądu oraz PCPR wydającego skierowanie do placówki.

Zapewnienie opieki jednemu, czy dwojce dzieci w sytuacji zagrożenia ich życia czy zdrowia nie stanowiłoby dodatkowego obciążenia. Obecnie od dłuższego już czasu zauważa się duże zapotrzebowanie na miejsca w placówkach opiekuńczo-wychowawczych. Dotychczasowa polityka władz dotycząca pieczy zastępczej była i jest nieprzychylna na rzecz placówek opiekuńczo-wychowawczych. Preferowana jest rodzinna piecza zastępcza. Polityka taka spowodowała zastój w powstawaniu nowych placówek, nawet w likwidacji starych placówek. Rodziny Zastępcze i Rodzinne Domy Dziecka nie są w stanie zabezpieczyć potrzeb wszystkich dzieci wymagających opieki i wsparcia. Instytucjonalna piecza zastępcza była, jest i będzie, gdyż liczba dzieci przebywająca ponad limit w placówkach oraz ogromne zainteresowanie i troska pracowników PCPR z całej Polski poszukujących miejsca dla swoich podopiecznych świadczą o potrzebie istnienia takich placówek.

- 2) brak rodzin zastępczych. Brak chętnych rodzin do utworzenia rodziny zastępczej powoduje, że młodsze dzieci muszą latami przebywać w placówkach opiekuńczo-wychowawczych.
- 3) kolejnym problemem jest pomoc wychowankom usamodzielniającym się i brak zaplecza mieszkaniowego dla wychowanków usamodzielniających pochodzących ze środowisk wiejskich. Urzędy gminne, z których pochodzą wychowankowie na pisma sygnalizujące potrzebę zabezpieczenia mieszkania dla mającego usamodzielniać się wychowanka, udzielają często jednozdaniowej odpowiedzi, że urząd gminy nie dysponuje wolnym lokalem mieszkaniowym. W takich sytuacjach trudno zabezpieczyć lokal mieszkalny wychowankom a wysokie koszty wynajmu są dodatkowym obciążeniem.
- 4) ograniczone możliwości w zakresie decydowania w sprawach ważnych dotyczących wychowanków. Opiekunowie placówki ponoszą odpowiedzialność za życie, zdrowie i rozwój intelektualny dziecka, jednakże nie mogą w pełni decydować o losach dziecka tj. wyrażać zgody na badania, leczenie czy też udział w imprezach bądź też ukazanie się wizerunku. Niekiedy bardzo trudno wyegzekwować od rodziców przybycie w celu podpisania dokumentów, co bardzo utrudnia pracę. Wskazane jest, aby przy wydawaniu postanowienia Sądu o umieszczeniu dziecka w instytucjonalnej pieczy zastępczej zamieszczać klauzulę o reprezentowaniu interesów dziecka przez dyrektora placówki.
- 5) niezwłoczne opracowanie diagnoz psychofizycznych. Opracowanie odpowiedniej i rzetelnej diagnozy wymaga obserwacji dziecka, zapoznania się z jego dokumentacją i historią, zapoznania się ze środowiskiem rodzinnym, co wymaga więcej czasu. Określenie ustawowego terminu jako: „niezwłocznie” nie pozwala na rzetelne przeprowadzenie diagnozy, co skutkuje brakiem odpowiednio dobranych celów.
- 6) wychowankowie, którzy postanowieniem sądu zostali umieszczeni w placówkach resocjalizacyjnych powinni być skreśleni z listy placówki opiekuńczo-wychowawczej, gdyż mają demoralizujący wpływ na pozostałych wychowanków oraz stanowią zagrożenie dla młodszych i słabszych wychowanków. Bezzasadny jest ich pobyt w placówkach opiekuńczych. Nie zdarzyło się, aby wychowanek z MOW powrócił na stałe do placówki opiekuńczo-wychowawczej. MOW-y wymuszają urlopowanie wychowanków nawet wtedy, gdy w ich zachowaniu nie zachodzi żadna poprawa. Skutkuje to dodatkowymi problemami wychowawczymi i stanowi zagrożenie demoralizacją pozostałych dzieci.

- 7) długie terminy do lekarzy specjalistów. Zaniedbania środowiskowe z jakimi często dziecko przybywa do placówki zmusza nas do podjęcia natychmiastowej, wielospecjalistycznej opieki medycznej. Odległe terminy i kolejki do lekarzy specjalistów przyczyniają się do tego, że jesteśmy zmuszeni korzystać z prywatnych gabinetów lekarskich. Wskazane byłoby, by wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych w uzasadnionych przypadkach przyjmować na cito tj. poza kolejnością w ramach NFZ.
- 8) sprawowanie opieki prawnej nad wychowankiem. Opiekę tę w przypadku pozbawienia władzy rodzicielskiej sprawują w większości wychowawcy. Wiąże się np. z wydatkami, gmina bądź miasto z której dziecko pochodzi jest zwolnione z opłat a kosztami obciążona jest gmina, miasto na terenie, której mieszka opiekun prawny. Jest to niesprawiedliwe, gdyż o odpłatności za pobyt decyduje przypadek losowy tj. miejsce zamieszkania opiekuna prawnego.
- 9) praca wychowawcza w instytucjonalnej pieczy zastępczej jest swego rodzaju misją. Jej charakter i psychiczne obciążenie a także niskie płace powodują odpływ kadry pedagogicznej i problemy z naborem nowej. Należałoby pomyśleć, jak przywrócić odpowiedni status pracownikom, aby osoby zaangażowane i z dużym doświadczeniem nie odchodziły z placówek.

(akta kontroli tom str. 338-341)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W diagnozach psychofizycznych nie uwzględniano wymogów określonych w § 14 ust. pkt 4 i 5 *rozporządzenia w sprawie pieczy*.
Dyrektor Placówki wyjaśniła, że ze względu na indywidualne potrzeby dziecka, jego możliwości oraz różny czas adaptacji do warunków pobytu w placówce proces diagnozy wymaga różnego przedziału czasowego. Składająca wyjaśnienia dodała, że proces diagnozy rozpoczyna się niezwłocznie od momentu zapoznania się z dzieckiem, które jednocześnie wymaga adaptacji do zupełnie nowych warunków i zasad panujących w placówce (...) natomiast dokument sporządzany jest niezwłocznie w momencie, gdy można rzetelnie i w oparciu o starannie zebrane i przeanalizowane dane określić indywidualne potrzeby i możliwości dziecka, które przeszło wstępną adaptację. Brak zapisów lub ogólne zapisy w diagnozie psychofizycznej dzieci w odniesieniu do punktu mówiącego o wskazaniach dotyczących pracy przygotowującej dziecko do umieszczenia w rodzinie zastępczej lub rodzinnym domu dziecka wynikały z błędnego rozumienia przepisu. W placówce głównym celem pracy z dzieckiem i rodziną jest powrót do domu rodzinnego. Brak wpisu lub zapisanie jednoznacznej odpowiedzi dziecka, że nie chce umieszczenia w rodzinie zastępczej było związane z błędnym rozumieniem, że skupiamy się na powrocie dziecka do domu w okresie 18 miesięcy, a nie przygotowaniu do umieszczenia w rodzinie zastępczej. Pomimo braku wpisu podejmowane są z dziećmi rozmowy przygotowujące do możliwości umieszczenia w rodzinie zastępczej.
2. Plany pomocy sporządzano z naruszeniem wymogów określonych w §15 ust 1 *rozporządzenia w sprawie pieczy*. Naruszenia te polegały na sporządzeniu planów pomocy niezwłocznie po przyjęciu dziecka do Placówki - wcześniej niż diagnoz psychofizycznych oraz niezamieszczania w ich treści wniosków dotyczących planowanych zmian oraz informacji dotyczącej współpracy z asystentem rodziny.

Dyrektor Domu Dziecka wyjaśniła, że pierwsze plany pomocy sporządzane są jak najszybciej na podstawie analizy, w momencie, gdy diagnoza została rozpoczęta i trwa. Proces diagnozy trwa w czasie, psycholog opracowuje ją na podstawie głębokiej i wnikliwej obserwacji, dokumentów i kilku spotkań z dzieckiem. Przy przyjęciu nowego wychowanka zbiera się stały zespół i wspólnie z psychologiem ustalane są najważniejsze cele i wskazania do realizacji w planie pomocy (wyjaśnienia składała psycholog Placówki sporządzająca diagnozy). Plan sporządzony wcześniej przed analizą – jest wynikiem pomyłki w danych. Wszyscy pracownicy zostali przeszkoleni indywidualnie i posiadają wiedzę na temat sporządzania Planów pomocy we współpracy z asystentem. W jednym przypadku matka wychowanków (rodzeństwo) zmieniała miejsca zamieszkania i nie było możliwe nawiązanie współpracy z asystentem rodziny oraz pracownikiem socjalnym (pismo z GOPS w Jarosławiu w załączeniu). Wnioski dotyczące planowanych zmian w planach pomocy zawarte są w treści planów pomocy. Na ich podstawie wychowawca dokonuje analizy i wyznacza cele na kolejne pół roku. Jeżeli asystent rodziny konsultuje plan pomocy, to także współpracuje z placówką. Co najmniej dwa razy w roku uczestniczy w posiedzeniach stałego zespołu ds. okresowej oceny sytuacji dziecka, utrzymywany jest kontakt telefoniczny w razie takiej potrzeby. Podczas odwiedzin w domu wychowanka odbywa się też spotkanie z właściwym asystentem rodziny lub pracownikiem socjalnym.

OCENA CZĄSTKOWA

NIK ocenia, że Placówka prawidłowo realizowała zadania opiekuńczo – wychowawcze, które dostosowane były do zdiagnozowanych potrzeb dzieci. Dla każdego wychowanka sporządzono zgodnie z obowiązującymi przepisami rzetelne diagnozy psychofizyczne, plany pomocy, karty pobytu i udziału w zajęciach prowadzonych przez psychologa, pedagoga i osoby prowadzące terapie. Stwierdzone braki zapisów w diagnozach nie wywierały wpływu na prawidłową realizację zadań opiekuńczo – wychowawczych określonych w planach pomocy dziecku.

W Placówce podejmowane były adekwatne do potrzeb działania reintegracyjne, których celem było umożliwienie powrotu dzieci do rodzin biologicznych. We wszystkich przypadkach terminowo realizowane były ustawowe zadania dotyczące usamodzielnienia wychowanków w związku z osiągnięciem pełnoletności, tj. w wymaganych terminach wyznaczono opiekuna usamodzielnienia i opracowano indywidualny program usamodzielnienia. W tym zakresie stwierdzono, że w niektórych przypadkach działania podejmowano wcześniej niż wynikało to z obowiązujących przepisów, w ocenie NIK działania takie ukierunkowane na dobro usamodzielnianych wychowanków stanowią dobrą praktykę.

III. Wnioski

Wnioski

Z uwagi na usunięcie w toku kontroli stwierdzonych nieprawidłowości NIK odstępuje od formułowania wniosków pokontrolnych.

IV. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się

do Dyrektora Delegatury NIK w Rzeszowie. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Rzeszów, dnia 7 marca 2025 r.

Kontroler

Monika Marciniak

Główny specjalista kontroli
państwowej

/-/

Najwyższa Izba Kontroli

Delegatura w Rzeszowie

p.o. Wicedyrektor

Witold Pałasz

/-/

Kontroler

Edyta Niegowska – Buko

Główny specjalista kontroli
państwowej

/-/